

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПЛАНУВАННЯ»
ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ

INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF «PLANNING»
AND SYSTEMATIZATION OF THE APPROACHES

СЕНУХОВА М.С.*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Планування можна розглядати, як систему дій необхідних для подолання розбіжностей між існуючим і бажаним станом. Науково обґрунтоване планування діяльності підприємств повинно створити необхідні і достатні умови для розширення, прискорення та підвищення ефективності створення і реалізації різних інновацій: продуктивних, технологічних, економічних, соціальних та ін. Інновації необхідно спрямовувати на розробку конкурентоспроможної продукції та отримання прибутку. Це повинно дозволити в найближчій перспективі створити високорентабельні промислові виробництва, в тому числі орієнтовані на експорт.

Ключові слова: планування, підприємство, організація діяльності, конкурентоспроможність.

Planning can be seen as a system of actions necessary to overcome differences between the existing and the desired state. The scientifically grounded planning of the activity of enterprises should create the necessary and sufficient conditions for expansion, acceleration and increase of efficiency of creation and realization of various innovations: food, technological, economic, social, etc. Innovation should be directed towards the development of competitive products and profit making. This should allow in the near future to create highly profitable industrial production, including export-oriented.

Key words: planning, enterprise, organization of activity, competitiveness.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Найважливішою складовою частиною сучасної економічної науки, що досліджує проблеми ефективного використання обмежених виробничих ресурсів з метою максимального задоволення матеріальних потреб суспільства і досягнення цілей підприємства є планування. В сучасних умовах господарювання, однією з основних задач в діяльності підприємств є підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності функціонування. Ключовим моментом в цих умовах є планування як центральна функція управління, що обумовлює необхідність розробки теоретичних положень механізму і практичних рекомендацій, спрямованих на організацію та вдосконалення системи планування, обліку особливостей споживчої кооперації як складної, ієрархічної, соціально-економічної багатогалузевої системи.

Кожна людина, сім'я, колектив, господарство не мислять свого повсякденного життя без використання усного або письмового плану дій у роботі, навчанні, відпочинку, фінансових та інших справах на наступний день, місяць, рік, а більш завбачливі обмірковують свої дії на кілька років і навіть десятиліть наперед. З'ясовується, що більше від усіх захищені економічно і соціально та досягають успіхів саме ті, хто належним чином планує свої дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях останніх років проблеми ефективного планування з обов'язковим уточненням трактування самого поняття

* Науковий керівник – Антощенкова В.В., к.е.н., доцент

«планування» не знайшли достатнього висвітлення та відображення. Слід виділити роботи вчених-економістів: Рульєва В.А, Гуткевич [1] Щебликіна І.О., Грибова Д.В. [2], Кулініч І.О. [3], Гуторової О.О. [4], Тарасюк Г.М., Шваб А.І. [6], Погріщук Б.В., Марченко О.І. [7].

Формулювання цілей статті. Метою статті є уточнення поняття «планування» в умовах ринку та систематизація підходів різних авторів в трактуванні планування.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах динамізму зовнішнього середовища практично неможливо забезпечити нормальну роботу підприємства, орієнтуючись тільки на поточну ситуацію та на внутрішні проблеми. Тому розробка перспективних, стратегічних планів є важливим напрямком підвищення планової роботи багатьох підприємств, в тому числі і сільськогосподарських. Агропромислові підприємства потребують планування діяльності та виробництва виду, обсягу продукції, як в короткостроковому так і в довгостроковому періоді. За часів планово-адміністративної економіки головна ціль планування на підприємстві полягала у виявленні невикористаних резервів і визначенні суми платежів до бюджету. Величина витрат нормувалася централізовано. Планування в до ринковий період характеризувалося надмірною деталізацією і регламентацією діяльності підприємства, яка послаблювала його економічні стимули для розширеного виробництва. Це негативно позначалося на результатах господарювання. Отже, не випадково на деяких вітчизняних підприємствах склалося хибне поняття, що в ринковій економіці планування відіграє другорядну роль та не потребує особливої уваги.

Як економічну категорію планування можна розглядати з економічної та управлінської точок зору. Планування це одна з форм наукового передбачення, призначеного для визначення конкретних дій будь-яких суб'єктів на перспективу з урахуванням сучасного стану; цілей розвитку або діяльності і найбільш вірогідною ситуацією в майбутньому періоді. Система планування являє собою сукупність принципів, форм, методів, технологій та організації планування. Наприклад в аграрному підприємстві система планування діяльності підприємства складається з комплексу планових документів (планів, програм, проектів), що забезпечують досягнення поставлених в плановому періоді цілей, які охоплюють усі галузі господарської та соціальної діяльності, рівнів управління, взаємопов'язаних між собою і узгоджених за змістом різних розділів, термінів забезпечених необхідними ресурсами.

Сьогоднішня криза економіки – це, перш за все, криза її виробничої сфери, основною ланкою якої є підприємство. Головна функція промислового підприємства – виробнича діяльність. В сучасних умовах посилення міжнародної конкуренції ринок вимагає виробництва конкурентоспроможної продукції. Конкурентоспроможність – комплексний показник діяльності підприємства. У кожній галузі господарства вона має специфічні риси. Випуск такої продукції дозволить вийти економіці із затяжної спаду і забезпечити її стале функціонування та зростання.

В табл. 1 представлено визначення поняття «планування» різними авторами.

Планування діяльності підприємств – це складова частина виробничогосподарської роботи трудового колективу, його управління, виробництва продукції, проектування, стимулювання та існування. Як складова частина економічної науки планування на підприємствах базується на загальних взаємопов'язаних між собою методах наукових досягнень, як комплексного підходу, системного аналізу, експерименту, моделювання, експертних оцінок і т.п. Перехід підприємства до ринкових відносин означає: самостійність забезпечення технічного, виробничого, соціального розвитку колективу за рахунок власних коштів; повну відповідальність за результати діяльності перед постачальниками, споживачами, бюджетом і банком; сприйняття прибутку як основи успішної діяльності підприємства [7, с. 8].

Трактування поняття «планування»

<i>Автор (колектив авторів)</i>	<i>Трактування</i>
Рульєв В.А, Гуткевич С.О. [1] Щебликіна І.О., Грибова Д.В. [2]	це вид управлінської діяльності, який визначає перспективу і майбутній стан організації, шляхи і способи його досягнення
Кулініч І.О. [3]	це набір дій і рішень, що ведуть до розробки специфічних стратегій, призначених для того, щоб допомогти організації досягти своїх цілей
Гуторова О.О. [4]	це процес визначення цілей діяльності організації та прийняття рішень щодо шляхів їх досягнення
Пономаренко П.І., Чоха О.М., Герасименко Т.В. [5]	це розробка та коригування планів, що включають очікування майбутніх результатів, їх обґрунтування, конкретизацію й опис діяльності господарського об'єкта як на найближчу, та і на віддалену перспективу
Тарасюк Г.М., Шваб А.І. [6]	процес підготовки рішень про цілі, способи і методи їх досягнення шляхом ціленаправленої порівняльної оцінки різних альтернативних варіантів дій в передбачувальних умовах, і їх прийняття завжди пов'язано із використанням ресурсів, то ресурси підприємства і являються в більшій мірі предметом планування на підприємстві
Погріщук Б.В., Марченко О.І. [7]	це процес складання різних планів на підставі сукупності взаємно узгоджених показників його соціально-економічного розвитку з визначенням номенклатури, асортименту й обсягів виробництва продукції, ринків збуту, величини ресурсів і джерел їхнього фінансування, витрат і доходів тощо.

Процес планування не відокремлювати від контролю за ходом виконання планових показників. Однак процес контролю більш обмежений, його потрібно розглядати в поєднанні з регулярним збором і обробкою інформації, оскільки від об'єктивності інформації залежить успіх планування. В даному дослідженні процес планування пропонується пов'язати з таким поняттям, яке зовсім недавно з'явилося в нашій економіці: контролінг. Контролінг розглядається як систематичний процес збору та обробки інформації, необхідної для проведення планових операцій, в поєднанні з постійним контролем за ходом виконання планів, шляхом порівняння планових і фактичних показників і коригуванням планових показників по мірі надходження нової інформації про розвиток зовнішнього середовища. Умовно можна вважати, що контролінг є органічною єдністю моніторингу та контролю.

Кулініч І.О. [3, с. 36] зазначає, що планування – це одна з функцій керування, процес вибору цілей під час прийняття управлінських рішень. Планування забезпечує основу для всіх управлінських рішень. Функції організації, мотивації і контролю орієнтовані на вироблення стратегічних планів. Процес планування забезпечує основу для керування членами організації. Процес планування є інструментом, що допомагає в прийнятті управлінських рішень.

Рудьєв В.А, Гуткевич [1, с. 128] та Щєбликіна І.О., Грибова Д.В. [2, с. 84] тотожні в своїх визначеннях та поняттях і вказують, що планування є основною функцією менеджменту, яка зв'язує разом всі управлінські функції. Без планування організація не в змозі чітко визначити свої цілі і напрямки діяльності. Планування є основою ефективної економіки, який в ринкових умовах набуває першочергового значення, незалежно від специфіки діяльності підприємств.

На думку Погріщук Б.В. та Марченко О.І. [7, с. 37] планування на підприємстві – це низова ланка планування розвитку економіки галузі, регіону, країни. Воно зорієнтоване на найкраще використання всіх видів ресурсів і запобігання помилкових дій, які можуть зумовити зниження ефективності господарювання. Планування покликане за можливості заздалегідь враховувати всі зовнішні і внутрішні фактори, що забезпечують сприятливі умови для нормального функціонування підприємства. Ми з цим повністю погоджуємося, але як показує дійсність дуже часто і добре заплановані дії та діяльність зазнають невдачі через відсутність стабільності багатьох чинників, факторів.

Висновки. Планування на підприємстві це самостійна галузь знань, навіть більше, це наука планологія, як особлива сфера діяльності людини, або частина діяльності підприємства і його підрозділів. Тракувати поняття «планування» можна по різному з врахуванням різних чинників та складових, функцій та сфери діяльності. Але найважливіше, що планування допомагає у прийнятті ефективних і правильних управлінських рішень, передбачуючи майбутнє стану економіки. Отже планування можна також розглядати, як систему дій необхідних для подолання розбіжностей між існуючим і бажаним станом. Науково обґрунтоване планування діяльності підприємств повинно створити необхідні і достатні умови для розширення, прискорення та підвищення ефективності створення і реалізації різних інновацій: продуктових, технологічних, економічних, соціальних та ін.

Література.

1. **Рудьєв В.А.** Менеджмент: навч. посіб./ **В.А. Рудьєв, С.О. Гуткевич.** – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.
2. **Щєбликіна І.О.** Основи менеджменту: навч. посіб. з дисципліни / **І.О. Щєбликіна, Д.В. Грибова** // Мелітоп. держ. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Мелітополь: Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2015. – 479 с.
3. **Кулініч І.О.** Психологія управління: навчальний посібник / **І.О. Кулініч.** – К.: Знання, 2008. – 292 с.
4. **Гуторова О.О.** Менеджмент організації: навчальний посібник / **О.О. Гуторова;** Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ, 2017. – 266 с.
5. **Пономаренко П.І.** Планування і контроль на гірничому підприємстві: навчальний посібник / **П.І. Пономаренко, О.М. Чоха, Т.В. Герасименко.** – Д.: Національний гірничий університет, 2013. – 139 с.
6. **Погріщук Б.В.** Планування та контроль на підприємстві: підручник / **Б.В. Погріщук, О.І. Марченко;** Терноп. нац. екон. ун-т, Вінниц. навч.-наук. ін-т екон. – Тернопіль: КРОК, 2015. – 682 с.
7. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник / Г.М. Тарасюк, А.І. Шваб / Київ: «Каравела», 2003. – 432 с.

